

«Έως πότε, πανακήρατε Κόρη;»

/ [Ομογένεια](#)

Δεν είναι ο αγώνας του 1821 χωρίς προδρόμους. Η συμβολή της Διασποράς, και δη της αρχαιότερης και πλέον λαμπρής παροικίας των Ελλήνων του Εξωτερικού, της Ελληνικής Αδελφότητας της Βενετίας, στη διάδοση των ιδανικών ανάκτησης της ελευθερίας του υπόδουλου Γένους των Ελλήνων έχει ρίζες παλιές.

Ήταν μια 25 Μαρτίου, στα τελευταία χρόνια του 17ου αιώνα πιθανότατα, και στον Άι-Γιώργη μας εκφωνήθηκε ένας συναρπαστικός λόγος. Όποτε σήμερα στεκόμαστε εντός του Ναού του Αγίου Γεωργίου των Ελλήνων, φανταζόμαστε έναν ιεροκήρυκα με πλατιές και επιδεικτικές χειρονομίες. Τέτοιος θα ήταν και ο Ηλίας Μηνιάτης (1669-1715), ο Κεφαλλονίτης Δάσκαλος του Γένους, που σπούδασε στο Φλαγγίνειο Ελληνομουσείο (Κολλέγιο) Βενετίας, απ' όπου αποφοίτησε όταν ήταν μόλις είκοσι ετών. Τον φανταζόμαστε να ανεβαίνει πάνω στο βήμα με τους Δικέφαλους Αετούς, που οι πρόγονοί μας κοιτούσαν και τους θύμιζε της παλιές δόξες της Ρωμιοσύνης, να αγναντεύει με νόημα το αριστουργηματικό ψηφιδωτό του Θωμά Μπαθά "Ο Ευαγγελισμός" (1602), και να κρένει με στεντόρεια, περίτεχνη, οραματική φωνή:

«Έως πότε, πανακήρατε Κόρη, το τρισάθλιο γένος των Ελλήνων έχει να ευρίσκεται εις τα δεσμά μιας ανυπόφορης δουλείας; Εως πότε να του πατή τον ευγενικόν λαιμόν ο βάρβαρος Θραξ; (έτσι χαρακτήριζε ο Μηνιάτης τον Τούρκο) Έως πότε έχουνσι να βασιλεύωνται από ήμισο φεγγάρι οι χώρες εκείνες εις τας οποίας ανέτειλεν εις ανθρώπινην μορφήν από την ηγιασμένη σου γαστέρα ο μυστικός της Δικαιοσύνης Ήλιος; Αχ, Παρθένε!».

Είναι πανταχού παρών το θέμα της προσευχής για την Ελλάδα στα κείμενα των Ελλήνων της Διασποράς. Η αποστροφή του Μηνιάτη εδώ δεν γίνεται πια προς τον Κύριο αλλά προς την Παναγία, προς μια γυναίκα, τη "Στρατηγίνα του Γένους μας" κατά τον Καζαντζάκη. Μεγαλώνει έτσι η συναισθηματική βαρύτητα του λόγου, πλουτισμένη με το στοιχείο της τρυφερότητας.

Η κατασκευή του λόγου είναι υποταγμένη σε αυστηρούς κανόνες. Μέσα στο σταθερό τούτο πλαίσιο άνθομανούν τα ρητορικά σχήματα, οι υποφορές, οι ανθυποφορές, εικόνες, παραβολές, οραματισμοί, διάλογοι.

Ο λόγος του Μηνιάτη πυρομένος και φορτωμένος με όλα τα στολίδια και τις κορδέλες του ιταλικού μπαρόκ. Η διαφορά όμως είναι ότι δεν χρησιμοποιεί αυτήν τη λογοτεχνική προσπάθεια για τα ελαφρά και καλοπερασιάρικα ποιήματα της Ιταλικής Λογοτεχνίας του αιώνα, τη θέτει στην υπηρεσία της Εκκλησίας, της Ορθοδοξίας, του Γένους. Δεν τείνει στην πειθώ, αλλά πάει να συγκινήσει να γοητεύσει, να συναρπάσει. Νέο Χρυσόστομο τον αποκαλεί ο Δαπόντες. Ας μην ξεχάσουμε ποτέ αυτήν την σπουδαία προσωπικότητα, που ενέπνευσε στους Έλληνες της Βενετίας και των Ιονίων Νήσων την αγάπη για την Πατρίδα, για τη μάθηση και την προκοπή του Γένους.

Πηγή: ΔΗΜΑΡΑΣ, Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Comunità dei Greci

* Ο ιερωμένος π. Ηλίας Μηνιάτης διετέλεσε Επίσκοπος Κερνίτζης και Καλαβρύτων, ενώ χαρακτηρίζεται ως ο σημαντικότερος εκκλησιαστικός ρήτορας της περιόδου της Τουρκοκρατίας. Το 1704 ο Οικουμενικός Πατριάρχης Γαβριήλ Γ΄ τον αναγόρευσε διδάσκαλο και του ανέθεσε την «επιστασία του διδασκαλικού υπουργήματος».

Σύμφωνα με τον Γιώργο Ν. Παπαθανασόπουλο, ο Κεφαλλήν Επίσκοπος Κερνίκης και Καλαβρύτων Ηλίας Μηνιάτης (1669 – 1714) είναι ζωντανή απόδειξη της θελήσεως των Ελλήνων του 17ου και των αρχών του 18ου αιώνα να απελευθερωθούν από τον τουρκικό βάρβαρο ζυγό και τα βάσανα που υπέστησαν για να διατηρήσουν την ταυτότητά τους.

Το ευχάριστο για την Ιστορία είναι πως διασώθηκαν ομιλίες του, τις περισσότερες από τις οποίες εκφώνησε ως Αρχιμανδρίτης στο Ναό του Αγίου Γεωργίου Βενετίας, στον οποίο υπηρέτησε, πιθανόν το 1698. Στον πανηγυρικό λόγο του Ευαγγελισμού, απόσπασμα του οποίου διαβάσατε παραπάνω, ο π. Ηλίας είπε και τα εξής:

Αχ! Παρθένε! Ενθυμήσου πως εις την Ελλάδα πρότερον, παρά εις άλλον τόπον, έλαμψε το ζωηφόρον φως της αληθινής πίστεως. Το ελληνικόν γένος εστάθη το πρώτον οπού άνοιξε τας αγκάλας και εδέχθη το θείον Ευαγγέλιον,... το πρώτον οπού αντεστάθη των τυράννων, οπού με μύρια βάσανα εγύρευαν να εξερριζώσωσιν από τας καρδίας των πιστών το σεβάσμιόν σου όνομα. Τούτο έδωσε εις τον κόσμον Διδασκάλους, οι οποίοι, με το φως της διδασκαλίας των εφώτισαν τας ημαυρωμένας διανοίας των ανθρώπων...Και αν ετούται μας αι φωναί δεν σε παρακινούσι εις σπλάγχνος, ας σε παρακινήσωσι τα πικρά δακρυα, οπού μας πέφτουσιν από τα ομμάτια. Αλλά ανίσως και ετούτα δεν φθάνουσιν, ας σε παρακινήσωσιν αι φωναί και αι παρακλήσεις των αγίων σου...από όλα τα μέρη της τρισαθλίου Ελλάδος. Φωνάζουν ο Ανδρέας από την Κρήτη, ο Σπυρίδων από την Κύπρον, ο Ιγνάτιος από την Αντιόχειαν, ο Διονύσιος από τας Αθήνας, ο Πολύκαρπος από την Σμύρνην, η Αικατερίνα από την Αλεξάνδρειαν, ο Ι. Χρυσόστομος από την βασιλεύουσαν πόλιν...» (Ηλία Μηνιάτη «Διδαχαί και λόγοι», Εκδ. «Φως», 17η Εκδοση, Αθήναι 1960).

Ο Επίσκοπος Ηλίας Μηνιάτης έζησε και έγραψε για την ελευθερία των Ελλήνων πριν από τον Διαφωτισμό, του οποίου οι περισσότεροι εκφραστές έζησαν ή/και έγραψαν μετά από αυτόν, πλην του Τζον Λοκ (1632-1704). Ενδεικτικά αναφέρονται οι Ρουσώ (1712-1778), Βολταίρος (1694-1778), Καντ (1724-1804).

